

Help de Aziatische
hoornaar in kaart te
brengen

Meld een hoornaar

Foto: Karel Schoonvaere

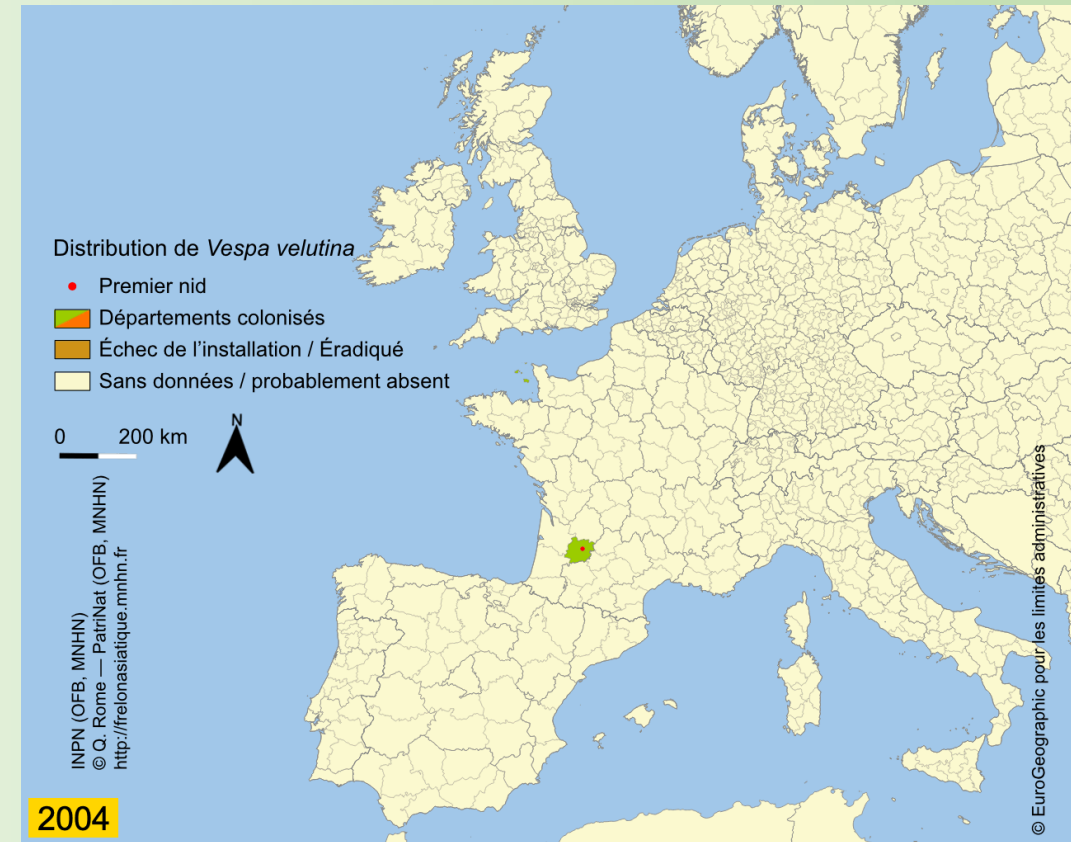
De Aziatische hoornaar evolutie 2024 & toekomst

Patrick Van Ende, provinciaal coördinator Vespawatchers Antwerpen

De Aziatische hoornaar

- Invasieve exoot (20 jaar in Europa)
 - Geïmporteerd via de haven van Bordeaux
 - Snelle verspreiding over heel west Europa
 - 2017 eerste nest in Vlaanderen
- Impact op:
 - Bijenteelt
 - Biodiversiteit
 - Volksgezondheid
 - Landbouw (vraatschade & bestuiving)

<https://frelonasiatique.mnhn.fr/biologie/#CarteProgression>

Evolutie

- Prognose
 - Elk jaar ongeveer x5
 - Plafond pas binnen 10 jaar
 - Toename risico op nesten op slechte plaatsen/grondnesten
- Opmars stoppen
 - 95% van de nesten verdelgen
 - Verdelgingen dienen vroegtijdig te gebeuren (voor de verspreiding)
 - Effect springtrapping nog niet gekend

VESPAWATCHERS

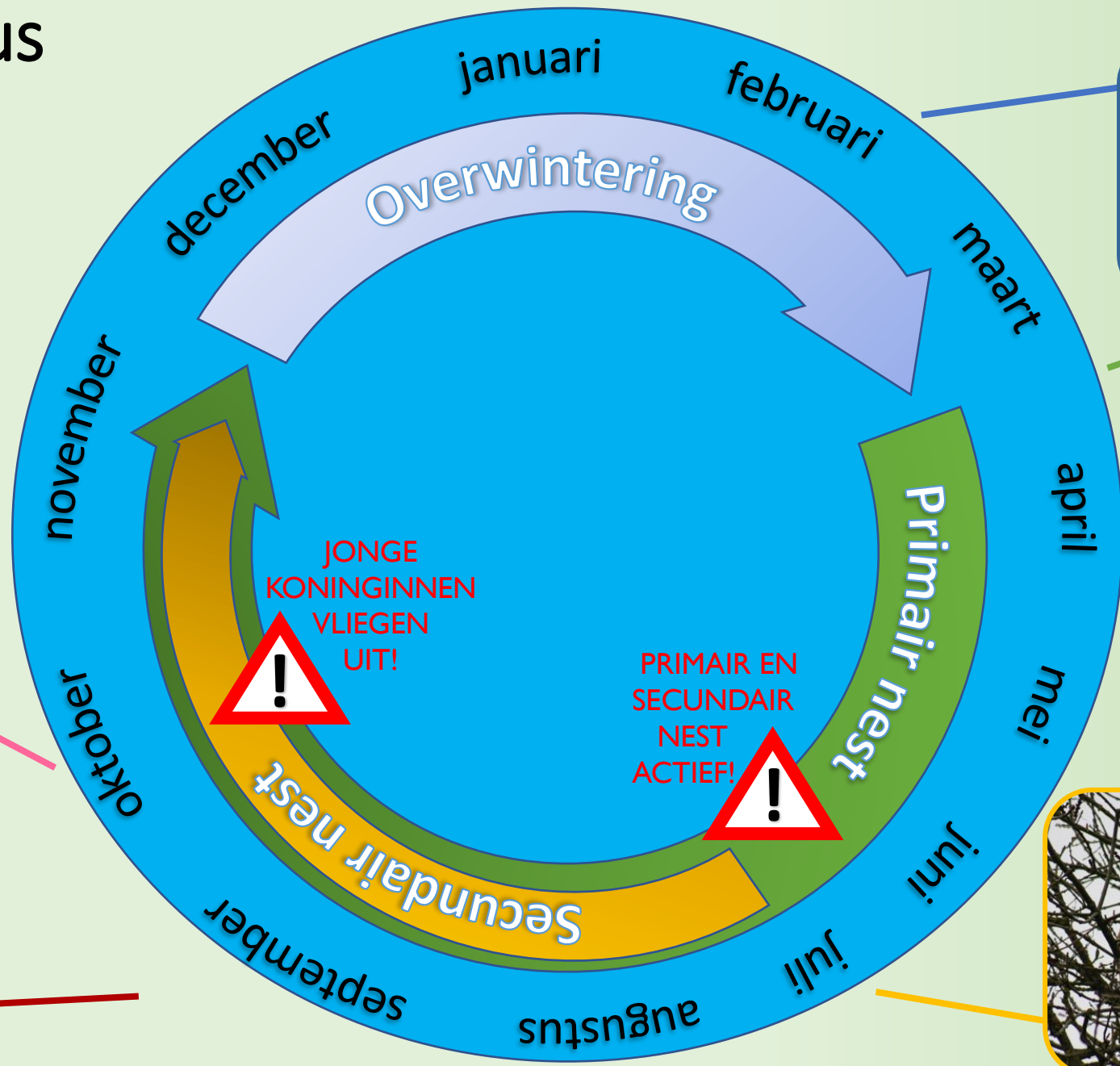
Levenscyclus

Jonge koninginnen ♀

- Bevruchting en start overwintering
- 50 – 500 koninginnen
- 10% overwintert
- 10% succesvol nest

Mannetjes ♂

Overwintering

Koningin ontwaakt vanaf 13°C

Embryo nest

Primair nest

Na 5 weken: eerste werksters

Secundair nest

70% gaat over tot secundair nest

VESPAWATCHERS

De Aziatische hoornaar 2024

- Geen spectaculair stijging: tragere ontwikkeling van de nesten door:
 - Slecht weer in het voorjaar
 - Minder voedselaanbod (nectar & insecten)
 - Schade door larve mot (nog niet geweten of dit een nieuwe evolutie is of dat dit ook een gevolg is van de zwakkere nesten in het voorjaar)
- Latere start reproductiefase
- Meer primaire nesten laat op het jaar
 - Mogelijks worden deze minder opgemerkt (vooral in dakgebinten) maar deze kunnen wel koninginnen verspreiden

Trends

Image by INBO

Aantal nesten per maand per jaar

Onderstaande tabel toont een overzicht van aantal gemelde nesten op Vespa-Watch per maand per jaar, sinds 2017. De data van 2024 is momenteel nog onvolledig en wordt bijgewerkt.

Laatste update: 24 oktober 2024

jaar	januari	februari	maart	april	mei	juni	juli	augustus	september	oktober	november	december	totaal
2017	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	3
2018	0	0	0	0	1	0	10	4	4	9	7	6	41
2019	0	0	0	1	3	2	2	4	5	3	10	2	32
2020	1	0	0	2	8	10	14	17	18	25	19	6	120
2021	0	2	2	1	5	13	7	31	34	54	77	15	241
2022	7	1	0	26	72	73	172	276	170	281	239	76	1393
2023	20	56	20	38	389	333	569	913	1030	1329	1072	256	6025
2024	115	90	75	211	616	331	525	728	720	1104	0	0	4515

Trends

Image by INBO

Aantal nesten per provincie per jaar

Onderstaande tabel toont een overzicht van aantal gemelde nesten op Vespa-Watch per provincie per jaar, sinds 2017. De data van 2024 is momenteel nog onvolledig en wordt bijgewerkt.

Laatste update: 24 oktober 2024.

jaar	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	totaal
2017	0	0	0	0	3	3
2018	2	2	7	2	28	41
2019	2	0	8	3	19	32
2020	3	7	44	23	43	120
2021	17	5	73	63	83	241
2022	79	27	477	382	428	1393
2023	612	161	2452	1088	1712	6025
2024	977	251	1508	706	1073	4515

INBO 2025

- Nieuwe versie: Vespa DB
 - Login voor bestrijders
- Modelleren verspreiding nesten
 - Mogelijkheid voorspelling te doen bij verdelging/niet verdelging
- Onderzoek doctoraatstudent Heleen Van Ransbeeck (UGent/INBO)
 - Dieet van de hoornaar
 - Verspreiding honingbijen vs verspreiding Aziatische hoornaars

Meldingen via Vespa-Watch

- Nesten steeds melden op Vespa-Watch!
- Meldingen worden via de provincie naar de gemeenten doorgegeven
 - Zorg voor de juiste contactpersoon
- Reactie
 - Automatische reactie
 - Snelle respons, vanaf oktober telt elke dag
 - Contacteer de melders & informeer hen over de tussenkomst van de gemeente (organisatie/betaling)

Vanaf oktober verlaten dagelijks jonge koninginnen het nest
Snel reageren = minder nesten het volgende jaar

Nestbestrijding

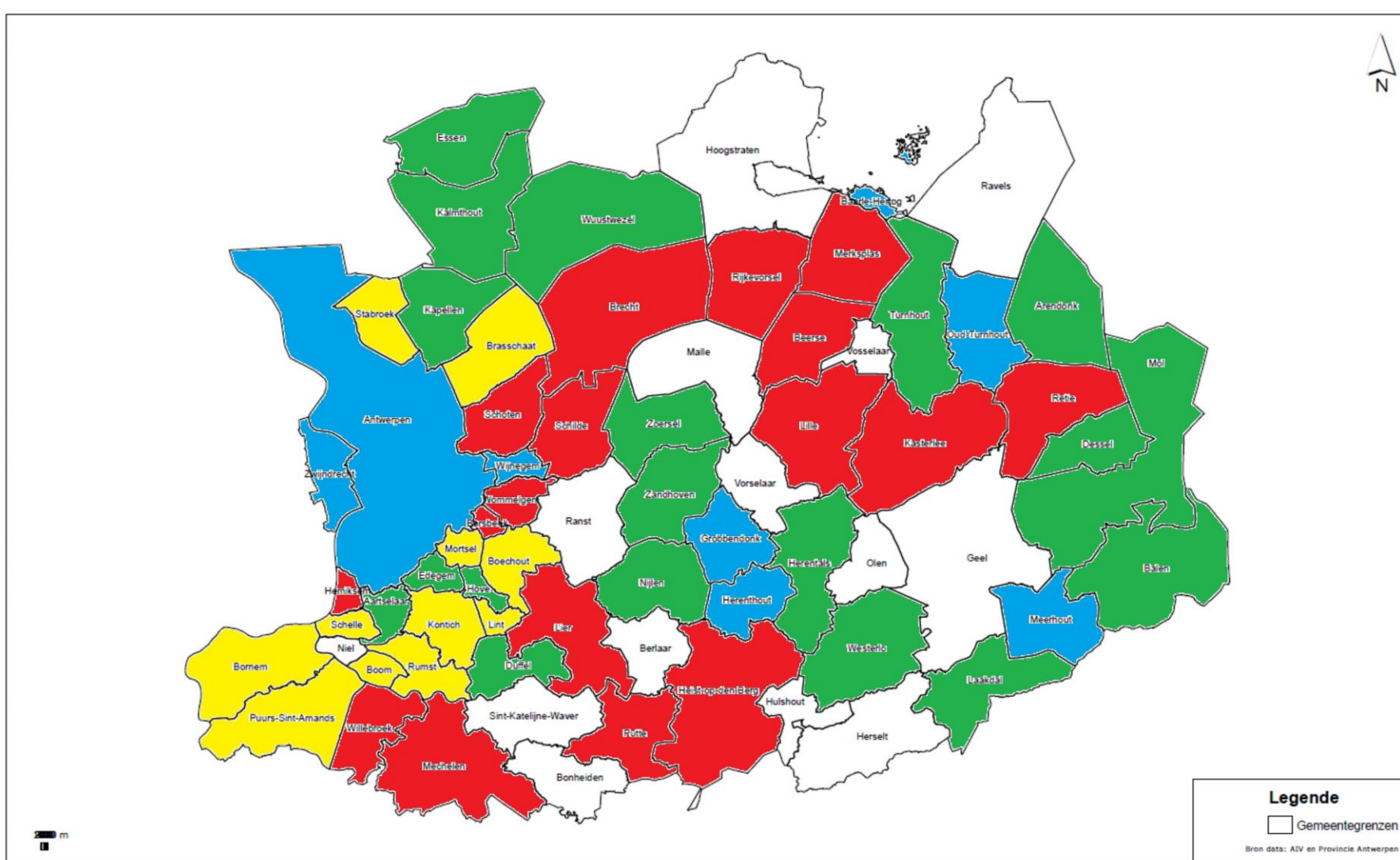
Image by INBO

Contacteer de **brandweer** of een **erkend bestrijder** bij **acuut gevaar**, bijvoorbeeld wanneer het nest zich nabij een woning of andere risicovolle plaats bevindt.

Waar wordt bestrijding georganiseerd?

- **Op deze plaatsen vindt er gecoördineerde bestrijding plaats. In dit geval moet je na validatie van jouw melding als nest Aziatische hoornaar geen verdere actie ondernemen:**
 - Provincie West-Vlaanderen: alle gemeenten
 - Provincie Oost-Vlaanderen: alle gemeenten, met uitzondering van (**Sint-Laureins** en Waasmunster)
 - Provincie Limburg: de gemeenten Hasselt, Genk, Borgloon, Gingelom, Hechtel-Eksel en Heers
 - **Provincie Antwerpen:** Sommige gemeenten ondernemen actie na melding van een nest (bijvoorbeeld Mol). Neem contact op met jouw lokaal bestuur als je wil weten of er actie ondernomen wordt na je melding op Vespa-Watch.
 - Provincie Vlaams-Brabant: de gemeente Huldenberg
 - **Natuur en Bos domeinen**
- **Wanneer je nest van de Aziatische hoornaar zich elders in Vlaanderen bevindt**
 - Raadpleeg de website van je gemeente voor meer informatie over het bestrijden van nesten (mogelijks betaalt jouw gemeente de kosten van bestrijding gedeeltelijk terug).
 - Raadpleeg de lijst van **erkende bestrijders** om een bestrijder te contacteren op eigen kosten.

Overzicht gemeenten die tussenkomen op privé eigendom

- : komt volledig tussen
- : komt gedeeltelijk tussen
- : komt niet tussen
- : rekt op de brandweer
- : geen gegevens

Standpunt Brandweer

- De brandweer heeft niet tot doel exotische soorten te bestrijden
- De brandweer staat enkel in voor de verdelging van de Aziatische hoornaar indien deze hinderlijk zijn. (*)
- Het lokaliseren van een nest op zich is vaak een complexe en tijdrovende opdracht. Deze opdracht wordt niet tot de taken van de brandweer gerekend. (*)
- Moeilijkheden om wespensploegen met de juist opleiding te bemannen
 - Tijdrovende interventies
 - Planning: Aanwezigheid van burgers om nesten aan te duiden (bosrijke omgeving)
- Sommige zones/posten zijn bereid om in beperkte mate secundaire nesten te verdelgen
- Ladderwagen inzetten is niet evident (afstempelen op zachte ondergrond) daarom inzet van telescopische lansen
- Zones Antwerpen en Rivierenland zijn uitgerust met 2 lansen

(*) overgenomen uit operationele dienstnota Bestrijding Aziatische hoornaar Brandweer Zone Rand 2023/07

Daarom

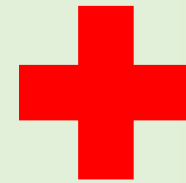
- Overleg met uw brandweerkorps
- Aanvullen met privaat verdelgers/Gemeente arbeiders
 - Erkende verdelgers: <https://vespawatch.be/eradicators/>
 - Erkende opleidingen: Inverde, VBI, Vespabusters, ...
- Uitleen lansen via de provincie voor erkende verdelgers & brandweer
- Kan brandweer ook platform Vespa-Watch gebruiken?
 - 1 platform voor de burger
 - Gevalideerde nesten via Vespa-Watch
 - Dubbele meldingen worden gefilterd
 - Opvolging verdelgde nesten

Opgelet, zoek de 2 nesten!

juni – augustus

Geen taak voor de brandweer!

Bij de overgang van primair naar secundair nest kunnen beide nesten actief zijn. Wordt slechts 1 nest verdelgd, kan alles een maat voor niets zijn geweest:

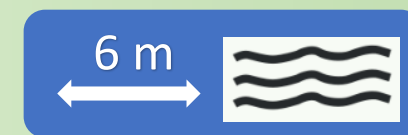
- Primair nest: beschutte plaatsen (tuinhuis, struiken, ...)
- Secundair nest: in boomtoppen

Verdelgen: Permas-D

Pyrethroïden: synthetische molecule verwant aan pyrethrines
Pyrethrines: natuurlijk insecticide afkomstig van een chrysant
(*Tanacetum cinerariifolium*)

Wees spaarzaam met Biociden!

Enkel nest injecteren

Toxiciteit biociden

	mens	vogels	aardworm	honingbij contact	honingbij oraal	hommel	andere bijen	vissen	aquatische invertebraten
permethrine	gematigd	laag	laag	hoog	hoog	hoog	hoog	hoog	hoog
cypermethrine	gematigd	laag	gematigd	hoog	hoog	hoog	hoog	hoog	hoog
prallethrine	gematigd	laag	geen data	hoog	geen data	geen data	hoog	hoog	hoog
cyphenothrine	gematigd	laag	geen data	gematigd	gematigd	geen data	hoog	hoog	hoog
deltamethrine	hoog	laag	gematigd	hoog	hoog	hoog	hoog	hoog	hoog
bendiocarb	hoog	hoog	gematigd	hoog	hoog	geen data	geen data	gematigd	hoog
	geen data	geen data	geen data	geen data	geen data	geen data	geen data	geen data	geen data
fipronil	hoog	hoog	gematigd	hoog	hoog	geen data	hoog	gematigd	gematigd
thiamethoxam	gematigd	gematigd	laag	gematigd	hoog	hoog	hoog	laag	laag

geen data

laag

gematigd

hoog

Toxiciteit voor honingbij (Univ. Hertsfordshire Pesticide Database)

	HONINGBIJ		Toxiciteit relatief t.o.v. DDT
	Contact acute LD50 (ng/bij)	Oraal acute LD50 (ng/bij)	
DDT	540*	--	1
permethrine	24*	130	22,5
cypermethrine	23*	172	23,5
prallethrine	26*	--	20,8
cyphenothrine	2000*		0,3
deltamethrine	1,5*	70	360
bendiocarb	430*	520	1,3
fipronil	5,9	4,17*	129
thiamethoxam	24	5*	108

Stabiliteit van de substanties (Univ. Hertsfordshire Pesticide Database)

	Degradatie in de bodem – DT50 (in dagen)	log P
DDT	6200	6,91
permethrine	13	6,10
cypermethrine	22,1	5,55
prallethrine	--- (geen data)	4,49
cyphenothrine	12	6,62
deltamethrine	58,2	4,6
bendiocarb	3,5	1,7
fipronil	142	3,75
thiamethoxam	50	-0,13

log P: octanol/water partiticoëfficiënt; hoge waarde: meer ophoping in (vet van) lichaam van mens/dier)

Gebruikte hoeveelheden en effecten

- Wettelijk voorgeschreven dosis mag niet overschreden worden.

	VESPA	Permas-D	Ficam D
Dosis per nestverdelging	50 g	50-100 g	20-60 g
Actieve stof	1% cypermethrine	0,79% permethrine	1,289% bendiocarb
Actieve stof per nestverdelging	0,5 g	0,395 - 0,79 g	0,2578 – 0,7734 g
LD50	0,023 µg/bij (contact)	0,024 µg/bij (contact)	0,43 µg/bij (contact)
Dodelijk voor aantal honingbijen	10,9 miljoen	8,2 – 16,4 miljoen	300 000 - 900 000
Dodelijk voor aantal kolonies (30 000 bijen)	360	274 – 548	10 - 30

Diatomeeënaarde

- Skeletjes van kiezelwieren
- Gedroogd sediment in meren en zeeën
- Alternatief voor gevoelige gebieden
- Wetgeving: ontheffing door ANB voor eigen terreinen, natuurreservaten, natura 2000, VEN gebieden en openbaar bos
- Beschadigd het Chitinepanser waardoor insect uitdroogt
- Tragere werking (nog beweging tot 14 d na behandeling)
- 500g/nest
- Opletten voor opstoppingen (zeer hydrofiel)
- Gevaar voor inademing → mondkmasker
- Gebruik rapporteren aan VMM
(indien via Vespa-Watch automatisch)

Alternatieven zonder biociden

- Stikpot (embryonale en primaire nesten)
- Opzuigen met een stofzuiger
+ hoogtewerker voor secundaire nesten
- nadeel: groot aantal achtergebleven hoornaars
- Bevriezen met vloeibare stikstof (grondnesten)
- Verdoven met CO₂ of Freeze-spray
- Met stoom

Foto: Rob Voesten

Foto: Rob Voesten

Springtrapping:

- Afvangen koninginnen in het voorjaar
- Discussie springtapping vs usurpatie
(usurpatie: strijd tussen koninginnen voor embryonale nesten)
- Gebruik steeds selectieve vallen
- Correct toepassen (plan PC bijen)
- Rapportering via Mijntuinlab

Verkrijgbaar via LIB aan € 10,00 frans.daems@skynet.be

Gemeentebesturen

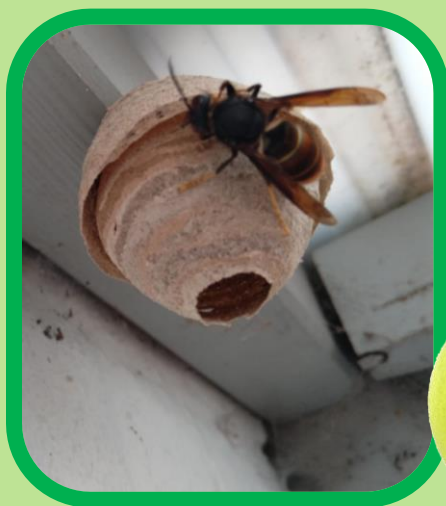
- Reageer/organiseer op de meldingen via Vespa-Watch
- Wanneer stoppen met verdelgen?
 - Van oktober tot december vliegen dagelijks jonge koninginnen uit.
Hoe meer koninginnen het nest verlaten hoe minder nut de verdelging heeft.
 - Oost-Vlaanderen stopt 18/11/24 met doorgeven nesten voor bestrijding
- Plan opgemaakt door PC bijen
 - Periodiek communiceren (ANB, INBO)
- Indien organisatie springtrapping:
 - Correct toepassen (plan PC bijen)
 - Rapportering via Mijntuinlab
- Burgers informeren

1 MAART - APRIL

Embryo nest

- Beschutte plaats (tuinhuis, dakrand, afdak, struiken, vogelhuisje, spouwmuur, ...)
- Grootte: Pingpongbal –tennisbal

2 MEI - JUNI

Primair nest

- uitbouw embryo naar primair nest
- Grootte: tennisbal tot voetbal

- Kinderspeelhuisjes
- Snoeiwerkzaamheden

3 SEPTEMBER - OKTOBER

Secundair nest

- Nest in boomtop of hoge constructies
- Grootte: skippybal
- Peervormig

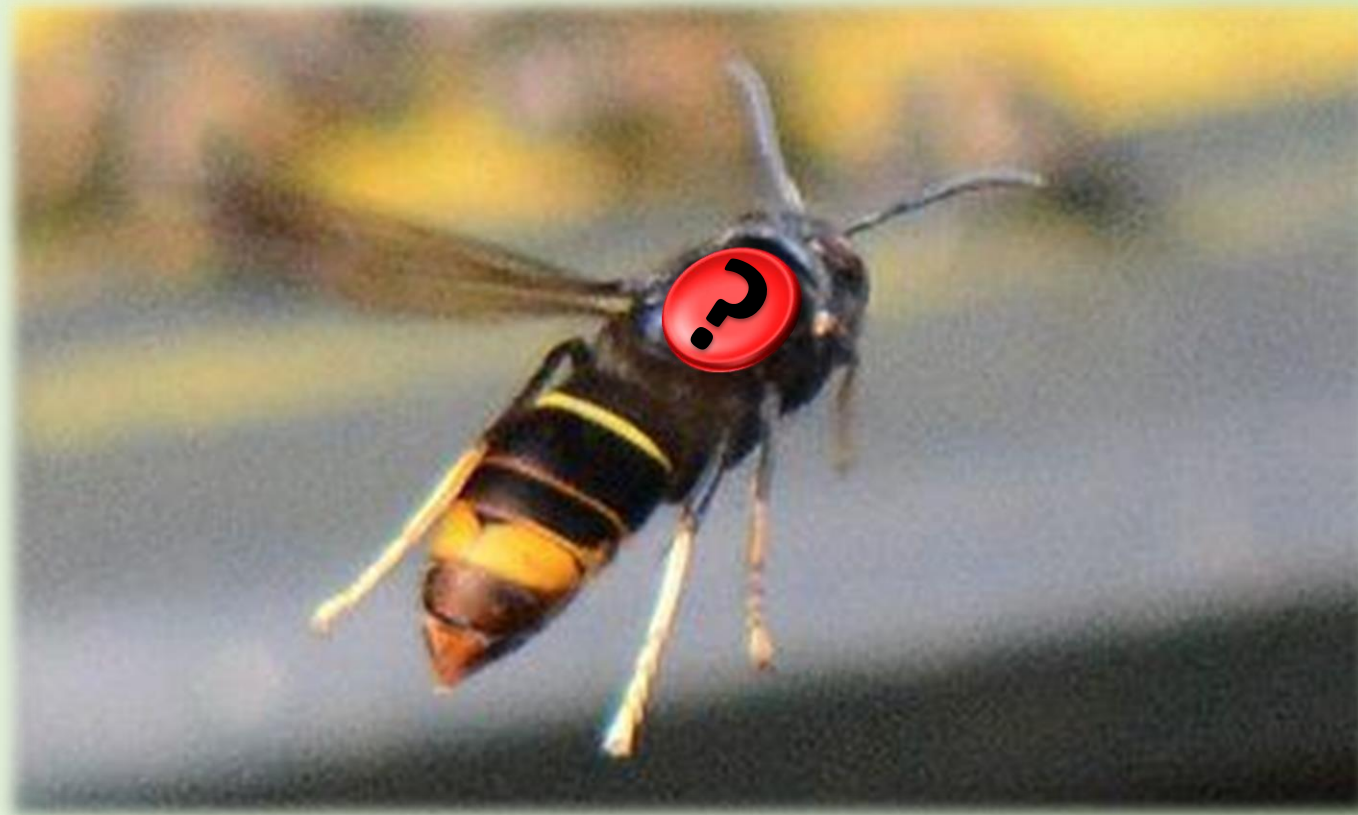
Imkerverenigingen

- Plan opmaken / contactpersoon
- Niet enkel inzetten op spring/autumn trapping & kast bescherming
- Hoe imkers betrekken bij opsporing (imkers/burgers opleiden)
- Meer inzetten op vroegtijdige opsporing
- Zenderen is mogelijk via Strategisch Plan Bijenteelt
- Opgeleide vrijwilligers voor het verdelgen van embryo nesten
- Verspreiden van de juiste info op het juiste moment
- Geen gebruik maken van Trojaans paard

(hoornaars besmetten met Fipronil/Neonicotinoïden in de hoop dat ze dit meenemen naar het nest)

Zijn er nog vragen?

Voordracht: Patrick Van Ende, Provinciaal coördinator Vespawatchers Antwerpen

Patrick.van.ende@telenet.be

Foto's: Vespawatch & Vespawatchers

